

Лекція № наступна

Тема: Текст в мультимедіа

Питання:

- Текст.
- Правила набору текстової інформації.

Технічні правила набору

Набір і верстка повинні виконуватися у чіткій відповідності до розмітки оригіналу, макету верстки і вказівок видавничої специфікації. Оригінали повинні чітко відповідати вимогам ДСТ 73—77 «Оригінали текстові, авторські і видавничі».

Загальні правила набору

Оптимальний пропуск між словами повинен дорівнювати напівкегельній величині шрифту, яким набирається текст.

При наборі на великий формат пропуск між словами у книжкових і журнальних виданнях допускається в межах від $\frac{1}{4}$ до $\frac{3}{4}$ кегельної. У газетних, інформаційних виданнях і виданнях оперативної поліграфії — від $\frac{1}{4}$ до $\frac{11}{4}$ кегельної.

При наборі на малий формат пропуск між словами у книжкових і журнальних виданнях допускається в межах від $1/4$ до $11/4$ кегельної. У газетних, інформаційних виданнях і виданнях оперативної поліграфії – від $1/4$ до $13/4$ кегельної.

При наборі кеглем понад 12 максимальний пропуск між словами може бути збільшений на $1/4$ кегельної у порівнянні з попередніми цифрами для усіх видів видань.

Пропуски між словами в одному рядку повинні бути однаковими. У рядку, набраному шрифтами різних кеглів, ширина пропусків у тексті меншого кегля повинна бути меншою, ніж у тексті більшого кегля. На межі між різними кеглями в рядку пропуск між словами визначається за більшим кеглем. Пропуски між словами в суміжних рядках не повинні дуже відрізнятися між собою.

У рядках, не заповнених текстом (у кінцевих рядках, у тексті, вирівняному по центру або правому краю, при наборі з вільним правим або лівим краєм та ін.), пропуски між словами повинні дорівнювати або наближатися до напівкегельного шрифту.

Рядки, що не мають пропусків між словами, і рядки, що не можуть бути виключені, як зазначено вище, дозволяється виключати зі збільшенням ширини міжлітерних пропусків до 1п. або зменшенням їх до $1/2$ п.

Допустимі значення пропусків

Кегль	Пропуск між словами	
	мінімум	максимум
6	2	5
8	2	6
10	3	8
12	3	9

У книжкових виданнях не допускається збіг пропусків між словами по вертикалі чи діагоналі у трьох і більше суміжних рядках («коридори»). У журнальних, газетних, інформаційних виданнях і виданнях оперативної поліграфії — у чотирьох.

Абзацні відступи у виданні повинні бути однаковими, незалежно від кегля окремих частин тексту. Допустимі відхилення в текстах різних кеглів 1 п.

Кінцевий рядок абзацу повинен бути не менше 2 кегельних шрифту і коротше повних, але не менше чим на $11/2$ кегельних, або бути ПОВНИМ.

При наборі з абзацними відступами кінцевий рядок абзацу повинен бути більшим за нього не менше чим у 1,5 рази і коротшим повного рядка не менше чим на $1^{1/2}$ кегельних або бути повним.

При наборі без абзацних відступів кінцевий рядок абзацу повинен бути не менше 2 кегельних шрифту і коротшим повного рядка не менше чим на $1^{1/2}$ кв.

Правила переносу

При наборі повинні дотримуватись усі граматичні правила переносу. Не допускаються немилозвучні переноси і переноси, що спотворюють зміст.

Не можна переносити скорочення, що набираються прописними буквами (ВУЗ), прописними з окремими рядковими (КЗот) і з цифрами (ФА1000).

Скорочені вирази (і т.д., і т.п.) при переносі не повинні розриватися.

При переносі не повинні відриватися прізвища від ініціалів та ініціали один від одного, але перенос з розривом прізвища допускається.

Не відриваються при переносі скорочені загальні назви від власних імен (тов. Іванов).

Не допускається розміщення в різних рядках чисел і їхніх найменувань (250 кг), знаків номера і параграфа та чисел, які до них відносяться (№ 25), а також нумерації і початок тексту (5. Набір...).

Набір знаків і цифр

Розділові знаки (крапка, кома, двокрапка, крапка з комою, три крапки, знак оклику і знак питання) від попередніх слів не повинні відриватися.

Три крапки на початку речення не відриваються від наступного слова. У наборі “**вразрядку**” відбиття знаків і цифр не повинні бути збільшені.

Дефіс від попередніх і наступних елементів набору не відривається; виключення складає набір “**вразрядку**”, при якому дефіс, так само як і букви, відбивають на величину розрядки.

Тире на початку абзацного відступу повинне бути відділене від наступного тексту напівкегельною. Тире після коми або крапки, а також між числами в значенні «від — до» не повинно бути відірване.

Лапки і дужки не відриваються від слів, які знаходяться у них. Розділові знаки від дужок і лапок ніколи не повинні бути відірвані. Лапки використовують того ж накреслення, що й текст у них. Дужки повинні відповідати накресленням основного тексту. Дужки усередині виділеного тексту повинні відповідати накресленню виділення.

Знаки номера (№) і параграфа (§)
застосовують тільки з числами, які до них
відносяться, і відбивають від них
напівкегельною. Подвійні знаки не
повинні розриватися. Якщо до знака
відноситься кілька чисел, то між собою
вони відбиваються напівкегельними.

Знаки відсотка (%) і проміле (‰) застосовують тільки з числами, до яких вони відносяться, причому відбиття між ними не робиться.

Знаки градуса ($^{\circ}$), хвилини ($'$), секунди ($''$) і терції ($'''$) від попередніх чисел не повинні бути відбиті, а від наступних чисел повинні бути відбиті на 2 п. ($10^{\circ} 15'$). Якщо за цими знаками стоїть скорочене позначення шкали, то воно повинно бути відбите на 2 п. (15°C), однак у випадках застосування знака градуса без цифр таке відбиття не робиться ($^{\circ}\text{З}$).

Багатозначні числа, що набираються арабськими цифрами, класи (по три цифри з права на ліва) розбивають шпаціями 2 п. (3 245 758). Розбивку на класи не роблять для чотирьохзначних чисел, десяткових дробів і для позначення номерів і стандартів (0,01599, ДСТ 16598—75).

Числа повинні відбиватися від знаків і найменувань, до яких вони належать, напівкегельною (25000 т).

Нарощення (відмінкові закінчення) до чисел набирають через дефіс без яких-небудь відбиттів (2-й). Прості дроби від цілої частини числа не відбиваються. Числа з буквами у позначеннях (як арабськими, так і римськими) не повинні мати відбиття (за, IVб). Числа і букви, розділені крапками (наприклад, для позначення пунктів), набирають без відбиття (1.3.14 а).

Набір окремих елементів

Усі види скорочень, у тому числі скорочення метричних мір і технічних величин, повинні бути набрані тим же шрифтом, що і текст (у виділених частинах тексту — видільним шрифтом).

Математичні скорочення (\sin) — прямим світлим латинським шрифтом, позначення хімічних елементів — прямим світлим латинським із прописною буквою.

Скорочення повинні бути відбиті від чисел або слів, до яких вони відносяться, на напівкегельну. Так само повинні бути відбиті ініціали від прізвищ.

У скороченнях за початковими і кінцевими буквами слова (ф-ка) знак дефісу не повинен бути відбитий від попередніх і наступних елементів.

Індекси і показники між собою та від попередніх і наступних елементів набору не відбиваються (H_2 ПРО, m^3/c).

При наборі списків (рядків або абзаців з послідовною нумерацією римськими, арабськими цифрами або буквами) повинні бути вирівняні по вертикалі розряди чисел, крапки або дужки після позначення пунктів і початок тексту у всіх пунктах.

У кожному пункті списку другий і наступний рядки повинні бути набрані або в кінець, або з втягненнями, що забезпечують рівняння всіх текстових рядків по одній вертикальній осі.

Шрифтові виділення (*курсивом*, **напівжирним, жирним**) повинні бути виконані шрифтами тієї ж гарнітури і кегля, що й основний текст. Наступні розділові знаки набираються основним шрифтом.

При виділеннях прописними буквами пропуски між словами повинні бути збільшені приблизно на 2 п.

При виділеннях шрифтами більшого або меншого кегля повинна забезпечуватися єдність лінії шрифту в кожному рядку.

При виділеннях підкресленням довжина лінії повинна чітко відповідати довжині виділеної частини тексту, крім пробілів, що відокремлюють основний текст від виділеного.

Набір заголовків

Заголовки, що складаються з двох або декількох рядків, повинні бути розбиті на рядки за змістом. При поділі заголовків на рядки не допускаються переноси в словах і залишення в кінці рядка прийменників, союзів і прислівників.

При наборі заголовків окремими рядками між словами повинен бути пропуск в одну напівкегельну. Якщо заголовки набирають широкими шрифтами або прописними буквами, пропуски між словами повинні бути збільшені на 2 п. Якщо рядок заголовка менше формату набору на 1–2 кегельні, він повинен наближатися до повного формату збільшенням пропусків між словами.

Між рядками заголовків, набраних прописними буквами, інтервал повинен бути збільшений на 2 п.

Порядковий номер усіх видів заголовків, що набирається в одному рядку з текстом, повинен бути відбитий напівкегельною, незалежно від того, чи є після номера крапка. Наприкінці заголовків, виключених окремими рядками, крапок не повинно бути.

Якщо замість заголовка (для поділу тексту) застосовують три зірочки, то вони повинні бути розділені напівкегельними, причому одна (* *) або дві зірочки (* *) повинні знаходитися на верхній лінії, інші – на нижній.

Набір формул

Формули в текстових рядках набору науково-технічних текстів повинні бути відбиті від тексту не менше чим на напівкегельну і не більше ніж на кегельну.

Формули, що розміщені у текстовому рядку одна за одною, повинні бути відбиті між собою на кегельні.

Набір математичних і хімічних формул повинен бути в усьому виданні однаковий у застосуванні шрифтів і знаків, способу виключення формул, набраних окремими рядками (у новий рядок, у лівий край, із заданим відступом від лівого краю), застосуванні індексів, ліній, приставних знаків відповідно до розмітки оригіналу і вказівок у видавничій специфікації.

Однорядкові математичні і хімічні формули, основні рядки математичних формул повинні бути набрані шрифтом тієї ж гарнітури і кегля, що й текст, до якого вони належать. Кегль шрифту багаторядкових частин математичних формул зменшується на 2 п. у порівнянні з кеглем основних рядків.

Допускається набір формул шрифтами іншої гарнітури.

Групи однотипних формул, а також формул, об'єднаних фігурною дужкою, вирівнюються вертикально по основному знаку математичних співвідношень (як правило, за знаком рівності).

Фігурні дужки, що об'єднують групу формул, повинні повністю охоплювати усі формули, що входять у цю групу, при тому вістря дужки звернене від формул. Від найбільш довгої формули в групі фігурна дужка повинна бути відбита на напівкесельну.

Набір математичних символів

М а т е м а т и ч н і с и м в о л и н а б и р а ю т ь
с в і т л и м к у р с и в о м , г р е ц ь к и м і
г о т и ч н и м с в і т л и м п р я м и м ; ф і з и ч н і і
х і м і ч н і с и м в о л и (Re, Si) – с в і т л и м
п р я м и м ; м а т е м а т и ч н і с к о р о ч е н н я
(sin, lim) – с в і т л и м п р я м и м ;
с к о р о ч е н н я ф і з и ч н и х в е л и ч и н і
о д и н и ц ь в и м і р у (кг, ка, У/м, W/m) –
с в і т л и м п р я м и м б е з к р а п о к . Ч и с л а і
д р о б и у ф о р м у л а х з а в ж д и п о в и н н і
б у т и н а б р а н і п р я м и м ш р и ф т о м .

С и м в о л и , н е р о з д і л е н і
м а т е м а т и ч н и м и з н а к а м и , і ч и с л а ,
щ о в і д н о с я т ь с я д о н и х
(к о е ф і ц і є н т и) , н е р о з б и в а ю т ь с я м і ж
с о б о ю .

Математичні знаки дій (+, −, × та ін.) і співвідношень (=, >, ≈ та ін.) відбиваються від суміжних символів або чисел на 2 п., крім випадків, коли такі знаки позначають позитивне або негативне значення, ступінь збільшення та ін. Для розміщення формули в заданому форматі без переносу допускається рівномірне зменшення відбиттів математичних знаків по усій формулі.

Математичні скорочення ($2 \sin \alpha$, $\operatorname{tg} \alpha$) відбиваються від суміжних елементів формули на 2 п. Якщо скорочення має показник ступеня ($2 \sin^2 \alpha$), то відбиття повинно бути перенесене за показник.

Символи, що позначають функції (f, φ), збільшення (Δ, γ) і диференціали (α, D), від наступних позначень функцій або аргументів, у тому числі й розміщених у дужках, не відбиваються, а загальні позначення типу $f(x)$ $\varphi(y)$ або $2dxdu$ від попередніх і наступних елементів формули відбивають на 2 п.

Скорочені позначення фізичних величин і одиниць виміру повинні бути відбиті від символів і цифр, до яких вони відносяться, на 3 п.

Розділові знаки (крапка, крапка з комою, кома), що закінчують формулу, розміщуються чітко в основному рядку (за середньою лінією формули). Якщо формула закінчується однорядковим елементом, то знак не відбивається, якщо ж в кінці формули знаходиться елемент із горизонтальною розподільною лінією, то знак повинний бути відбитий на 2 п.

Коми усередині формули, наприклад, $f(x, y, z, t)$, не відбиваються від попереднього елемента і відбиваються на 3 п. від наступного елемента формули. В описах хімічних складів розділові знаки не відбиваються від попередніх і відбивають від наступних елементів на напівкегельну.

Знак оклику в значенні факторіала не відбивається від попереднього, але відбивається від наступного елемента формули на 2 п.

Чисельник і знаменник повинні бути точно посередині довжини розподільної лінії.

Чисельник і знаменник від розподільної лінії не відбиваються. У випадках, коли окремі елементи (наприклад, показники ступеня в знаменнику) щільно примикають до лінії, може бути відбиття на 1–2 п. При цьому зміщується середня лінія відповідних частин у всій формулі.

Вертикальні тонкі і подвійні лінії у **визначниках** і матрицях повинні чітко дорівнювати висоті визначника і відбиватися від його стовпчиків і від поряд розташованих елементів на 2 п.

Визначники повинні наближатися за формою до квадрата. Нормальна розбивка між колонками — напівкегельна, між рядками **визначника** — 4 п. Різні за шириною елементи в колонках виключаються посередині формату стовпчика.

Отточія в рядках формул, що позначають пропуск аналогічних елементів, набираються трьома крапками з розбивкою між ними по 3 п. Якщо **отточія** розміщені між математичними знаками, то повторювані до і після **отточія** знаки відбиваються на напівкегельну. Якщо **отточія** розміщені між комами, то після коми повинне бути відбиття на 3 п., після **отточія** кому не відбивають, після коми дають 3 п. відбиття.

Номер формули розміщується чітко на її середній лінії, а для формул, об'єднаних фігурною дужкою, — навпроти вістря дужки. Як правило, номер виключають у правий край загального формату за рахунок правого пробілу у формулі. У складених номерах (IVa, V1.5a) відбиттів між цифрами, буквами і крапками не роблять.